

**Zaterdag 20 oktober 2007 – Conferentie 'Vrouwenkracht is vredesmacht'
Speech van senator Sabine de Bethune**

In 2002 maakte ik in Congo-Brazzaville een internationale vrouwendag mee. Het land had net een bloedige burgeroorlog achter de rug. Na talloze gesprekken met vrouwen besepte ik hoe ze allemaal door die oorlog getekend waren. De gruwelijke feiten van fysiek en seksueel geweld werden in officiële vergaderingen en door officiële gezagsdragers echter telkens opnieuw ontkend. Ook in de media kwamen ze niet aan bod. Als lid van een internationale parlementaire delegatie verzamelde ik talloze getuigenissen van meisjes en vrouwen. Zo grepen we als parlementairen de kans om deze feiten voor het eerst publiekelijk aan te klagen en te pleiten voor recht en herstel. Voor mij was het een treffende ervaring om mee te maken hoe internationale solidariteit de strijd voor vrouwenrechten echt vooruit kan helpen.

Enkele jaren later, in 2005, vond in Liberië de historische verkiezing van Ellen Johnson Sirleaf tot eerste vrouwelijke president van Afrika plaats, een belangrijk kantelmoment. Dit gaf hoop en inspiratie aan vele Afrikaanse vrouwen en meisjes. Liberië stemde een 'Rape Bill', die het seksueel geweld moet tegengaan. De vrouwen van Sierra Leone slaagden erin om wetten door te duwen over vrouwenhandel, erfenis- en eigendomsrechten. De vrouwen van Timor-Leste hebben een voorontwerp van wet over huiselijk geweld ingediend.

Wereldwijd laten vrouwen hun stem horen, ook in vredesprocessen, in postconflict verkiezingen en in de wederopbouw van de samenleving. Voor deze problematiek van vrouwen, vrede en veiligheid groeit de laatste jaren steeds meer aandacht, zowel Europees als wereldwijd. VN-Resolutie 1325 geldt als internationale erkenning van de belangrijke rol van vrouwen in vredesprocessen en vormt dus een mijlpaal in de vrouwengeschiedenis.

De EU heeft reeds enkele malen het belang van Resolutie 1325 onderstreept. De maatregelen die ze hiertoe neemt, situeren zich vooral op vlak van mainstreaming van de genderdimensie in buitenlandse relaties, de erkenning van de belangrijke rol van vrouwen in het bevorderen van vrede en veiligheid, training van het personeel, enz. De EU legt ook de nadruk op het belang van de 'Peace building commission' als actor in de implementatie van Resolutie 1325 en roept lidstaten op om nationale actieplannen op te stellen.

Het belang van Resolutie 1325, en vooral van de implementatie ervan, blijkt ook uit de vele conferenties die in verschillende Europese landen hierover worden georganiseerd.

In België is voornamelijk het middenveld zeer actief. Resolutie 1325 verscheen ook op de agenda van België als niet permanent lid van de VN-Veiligheidsraad in 2007-2008. Buitenlandse Zaken heeft in dit kader overleg gepleegd met het middenveld en heeft een standpunt ingenomen naar aanleiding van het jaarlijks Veiligheidsraaddebat over de uitvoering van Resolutie 1325.

Resolutie 1325 is natuurlijk niet het enige instrument dat de aandacht vestigt op de bescherming van vrouwen in oorlogssituaties.

De statuten van de Internationale Gerechtshoven van Joegoslavië en Rwanda en het Speciaal Gerechtshof van Sierra Leone definiëren voor het eerst geweld op basis van gender, zoals verkrachting, gedwongen prostitutie, vrouwenhandel, alsook folteringen en andere gewelddadige, onmenselijke en vernederende behandelingen, en slavernij als oorlogsmisdaden, misdaden tegen de menselijkheid en als deel uitmakend van de misdaad genocide.

Het Statuut van Rome van het Internationaal Strafhof vermeldt vervolging van seksueel geweld gericht tegen vrouwen, in het bijzonder verkrachting en systematische verkrachting in gewapende conflicten. Speciale aandacht hierbij verdienen de positie van vrouwen bij grensoverschrijdend vluchtelingenbeleid en het verschaffen van informatie over de betekenis van vrouwenrechten.

De Verklaring van de Vierde VN-Wereldvrouwenconferentie in Peking (1995) plaatste het onderwerp 'Vrouwen en gewapend conflict' als onderdeel van het wereldwijde Actieprogramma op de internationale agenda

Maar vrouwen zijn meer dan louter slachtoffer ten tijde van conflictsituaties. Vrouwen als actoren, en dan zeker als actoren bij conflictpreventie en vredesprocessen, is een thema dat sinds 2000 bovenaan de agenda staat. Zoals in het Slotdocument van Peking+5 (New York) met daarin paragraaf 13 over de hindernissen voor de gelijkwaardige deelname van vrouwen aan maatregelen ter versterking van de vrede en paragraaf 124 over het evenwicht tussen de geslachten bij vredeshandhaving en vredesonderhandelingen.

In 2000 boog ook de VN-Veiligheidsraad zich voor de eerste maal over het vraagstuk van vrouwen, vrede en veiligheid. Resolutie 1325, unaniem aanvaard, is dan ook een mijlpaal in de erkenning van de rol van vrouwen bij de consolidatie van vrede.

De resolutie biedt een beleidskader met een strategie voor vredesopbouw, gendergelijkheid en duurzame ontwikkeling. Ze pleit voor de evenwichtige deelname van vrouwen aan vredesonderhandelingen en bevestigt de noodzaak om vrouwen en meisjes te beschermen tegen geweld en de schending van hun rechten. Ze onderstreept het belang van gendermainstreaming in conflictpreventie, vredesonderhandelingen, vredesoperaties, humanitaire hulp, naoorlogse wederopbouw en in demobiliserings-, reïntegratie- en ontwapeningsinitiatieven.

Maar bovenal plaatste de resolutie het genderthema hoog op de agenda van de Veiligheidsraad. Ook de daaropvolgende verklaringen van de secretaris-generaal bieden een stevig frame voor actie. Hij verzocht de Veiligheidsraad om tegen oktober 2005 een actieplan op te stellen, met duidelijke tijdslijnen, om Resolutie 1325 toe te passen in het hele VN-systeem. In oktober 2005 stelde de Inter-Agency Task Force on Women and Peace and Security dit actieplan voor. Deze Task Force bestond uit vertegenwoordigers van 22 organen binnen het VN-systeem en waarnemers van intergouvernementele organisaties en de civiele maatschappij. Een eerste evaluatie van dit actieplan werd gefinaliseerd op 30 juni 2006 en gebundeld in een rapport. Er is dus al een hele weg afgelegd.

Sinds Resolutie 1325 werd aangenomen, is er duidelijk sprake van vooruitgang. Genderadviseurs zijn in VN-vredesmissies de norm geworden: 8 van de 16 VN-vredes- en politieke missies hebben een fulltime genderadviseur. Resolutie 1325 werd reeds vertaald in meer dan 70 talen. De Europese Unie en de OVSE verbonden zich ertoe de Resolutie te vertalen naar het eigen beleid. Verscheidende nationale en lokale vrouwenorganisaties (in Canada, de DRC, El Salvador, Fiji, Frankrijk, Duitsland, Kosovo, Zweden en Oeganda) gebruiken de resolutie als lobby- en trainingsmiddel. Israël is het eerste land dat Resolutie 1325 in de nationale wetgeving heeft ingeschreven. Een aantal landen hebben een nationaal actieplan opgesteld over de toepassing ervan, nl. Noorwegen, Zweden, Denemarken, het Verenigd Koninkrijk, Oostenrijk en Zwitserland (Nederland niet!).

Toch zijn vrouwen zeven jaar na de aanvaarding van Resolutie 1325 nog steeds weinig of niet betrokken bij het voorkomen van oorlog en geweld, krijgen ze nauwelijks een stem in onderhandelingen en in de wederopbouw van hun land en nemen ze te weinig deel aan vredesmissies.

Het aantal burgerslachtoffers, vooral vrouwen en kinderen, is tijdens hedendaagse conflicten opgelopen tot 90 % (tijdens W.O.I was dat maar 15 %!). Meer nog, vrouwen zijn zelfs een uitgekozen doelwit in de conflictgebieden van Afghanistan, Irak, Somalië, de DRC en Soedan (Darfur).

Vijfenzeventig percent van de geschatte 60 miljoen intern ontheemde mensen ('internally displaced persons') zijn vrouwen en kinderen.

Seksueel geweld wordt meer en meer een strategisch oorlogswapen. Na de oorlog in Bosnië-Herzegovina (1991-1995) bleek dat ongeveer 40.000 vrouwen massaal en systematisch verkracht waren. In de DRC werden in de provincies Zuid-Kivu, Maniema, Goma en Kalemie 41.225 gevallen van seksueel geweld gerapporteerd. Het werkelijke aantal wordt echter veel hoger geschat.

Ook worden vrouwen zelden als vredesactoren erkend. Slechts elf vrouwen kregen de Nobelprijs voor de vrede, en dat terwijl deze prijs toch al 105 jaar bestaat. Nochtans zijn er talloze voorbeelden te vinden van de vredeskracht van vrouwen. Daarom is het project *1000 Peacewomen Across the Globe*, dat duizend vrouwen nomineerde voor de Nobelprijs voor de vrede, een schitterend initiatief.

Eén van hen was zuster Jeanne Devos, die in Mumbai de National Domestic Workers Movement oprichtte. De organisatie kant zich tegen het misbruik van dienstpersoneel en van vrouwen en kinderen die in huisarbeid werken. Denken we ook aan het Vrouwenhuis van Istalif in Afghanistan, een initiatief van Moeders voor Vrede gesteund door de Nederlandstalige Vrouwenraad.

Maar ook binnen de VN is er nog heel wat werk aan de winkel. Er neemt nog steeds te weinig vrouwelijk personeel deel aan de VN-vredesoperaties, zowel burgerlijke staf en militair personeel als functionarissen op de hoogste besluitvormingsniveaus, zoals hoofd van de missies en vertegenwoordigers van de secretaris-generaal.

Verskillende internationale instellingen en organisaties roepen de lidstaten op om een nationaal actieplan op te stellen om de resolutie om te zetten in nationaal beleid.

Zelf werkte ik een Senaatsresolutie uit om de Belgische regering op te roepen dit nationaal actieplan uit te werken. Maar, hoewel deze resolutie in 2005 reeds werd goedgekeurd, bestaat er nog steeds geen actieplan om VN-Resolutie 1325 te vertalen naar het Belgisch beleid.

Wel werd op 8 maart 2007 het Charter ondertekend voor het bevorderen van de gelijkheid van mannen en vrouwen bij het departement Defensie en voor de toepassing van de principes van Resolutie 1325 van de VN.

Andere landen zoals Noorwegen (2006), Zweden, Denemarken, het Verenigd Koninkrijk, Oostenrijk (2007) en Zwitserland (2007) hebben die stap ondertussen wel gezet. Nederland richtte in 2003 een task force 'Vrouwen, veiligheid en conflict' op binnen de overheid, met als doel op nationaal en internationaal niveau de rol van vrouwen te vergroten in conflictpreventie, -oplossing en wederopbouw.

België neemt lovenswaardige maar fragmentarische initiatieven, zoals de financiering voor 7.8 miljoen EUR van een grootschalig project ter preventie van seksueel geweld in Oost-Congo in samenwerking met het VN-Bevolkingsfonds (UNFPA), UNICEF en het Hoog Commissariaat voor de Vluchtelingen. Maar een globaal en coherent vredesbeleid blijft noodzakelijk.

Daarom nam ik, samen met de Nederlandstalige Vrouwenraad en Moeders voor Vrede vzw, het initiatief om de campagne 'Vrouwenkracht is vredesmacht' te lanceren. Via de actiewebsite www.vrouwenkracht.net, een digitale petitie en tal van activiteiten, voeren we een jaar lang actie om vrouwen in vredesprocessen een stem te geven. Deze vredesdag, met een internationale conferentie, vredeswandelingen, tentoonstellingen, de vredesloop en de 'Women's peace parade' is hiervan één van de hoogtepunten.